

Sćerpliwość a lubość w pózdnjej nazymje

**Knjez wjedź waše wutroby k Božej
luboći a ke Chrystusowej
sćerpliwoći.**

2 Tes 3,5

Nowember je čemny měsac. Slóncó schadza pozdže a so zahe zaso rozžohnuje. Lisčo je spadło, pola su wotžnjate. Na zahrodach mamy nimale dodžěfane. Přenje zmjerzki lehnu so na kraj a stwórba so na zymski spar hotuje. Hdyž so potom hišće kurjawa na kraj lehnje, kotraž nimale cyły džeň wutraje, a so snadź hišće započina miholić, potom so při telko čemnoće njetřebamy džiwac, hdyž so skerje pesimistiske mysle na našu dušu měrja. Wšitko běži trochu pomašo hač hewak. Nado bo pytnjemy, zo naše čěło hižo sylne a strowe njeje kaž w prjedawšich lětach. Čas so tež za nas minje, najprjedy pomašu a jenož zlahu, skónčnje pak spěšnišo a spěšnišo.

W nowembrje spominamy na tych, kotřiž su do nas tu na zemi byli a kotrychž smy hižo přewodželi na Božu rolu, zo by čěło tam wotpočnyło. Katolscy činja to na přenimaj dnjomaj nowembra, na dnju wšěch swjatych a na chude duše. Ewangelscy přihotuja rowy a je wopytaja wokoto smjertneje njedzele, poslednej cyrkwinškeho lěta. Njespominamy jenož na individuelný kónc kóžděho čłowjeka, ale tež na kónc cyłeho swěta. Bibliske teksty wo Božim sudženju a wo apokalyptiskich znamjenjach na kóncu wšěch časow so w nowembrje čitaja. Z tym so nam kóžde lěto znowa do pomjatka zwoła, zo ničo na zemi wěčne njeje.

Wotprošer Nuglan, kiž bě kónc 19. lětstotka w Miłorazu žiwy, zakantori hdys a hdys hrónčko, kotrež bě sej sam wumyslił (ČMS 1893, str. 85):

„Čas bužo přińć,
čas bužo přińć,
zo bdžo wšicko k kóncej hić.“

Prawje Nuglan měješe, zo so prjedy abo pozdžišo wšitko pominje. Tola jako křesćenjo mamy dobre poselstwo, kotrež ma nas pobudzić a nam pomhać. W hronje za

měsac nowember steji přeće japoštoła Pawoła za nas wěriwych, zo by Bóh naše mysle wjedł k Božej luboći a ke Chrystusowej sćerpliwoći.

Boža lubość je so zjewiła w Chrystusu Jezusu. Hdyž na jeho słowa sluchamy a hdyž hladamy na jeho wosud, kiž wjedžeše přez križ do wěčnosće, spóznajemy, zo nas Bóh lubuje. Wón nas nochce samych wostajić z našimi myslemi wo spadowanju a skónčenju, wo pominjenju a wuhasnjenju. Chrystus je nam puć do njesmjertnosće a njezachodnosće, do wěčnosće a njebjeskeje krasnosće wotewrěł. Hdyž tutu lubość přiwezamy, tak wotewri so nam cyły swět křesćanskeje mjezsobneje lubosće. Wona pomha runje nětko, wona je swětło w čemnym nowemberskim času.

To druhe, štož ma nam nětko pomhać, je sćerpliwość. Chrystus je swój wosud

sćerpliwje nješt. Wón bě, kaž w lisće na Filipiskich steji, poslušny hač do smjerće. Hdyž z nami hižo tak njeńdže kaž prjedy, trjebamy sćerpliwych a sylnych pomocnikow, tola tež sćerpliwość ze sobu samym. Hdyž pola lubeho sobučłowjeka mocy woteběraja, trjebamy sćerpliwość a lubość we wobchadže z nim.

W léce 1941 napisa teologa Reinhold Niebuhr modlitwu, kotraž je hač do džensnišeho aktualna wostała. Njeh wona nam pomha, zo bychmy w nazymskim času namakali Božu lubość a Chrystusowu sćerpliwość.

„Božo, spožć mi hnadu, zo sćerpnje přiwozmu, štož změníć njemóžu, zmužitósć, zo změnu, štož zamóžu, a mudrosć, zo rozeznawam jedne wot drugeho.“

Jan Malink

Pózdnja nazyma

Foto: Stefan Neese, Wikipedia

Pokutny dzeń – swjaty dzeń

Lube džěci, kóždy lěto w nowembu swjećimy pokutny dzeń. Wón so přeco na srjedze do poslednjeje njedzele cyrkwiskeho lěta wotměwa. Lětsa je to 17. nowembra. Na tutym dnju njetrjebaće do pěstowarnje abo do šule a tež waši starši njetrjebaja na džěto. W Sakskej je pokutny dzeń swjaty dzeń. We wšitkich druhich zwjazkowych krajach Němskej tak njeje.

Što pak je pokutny dzeń? W stawizniskich knihach sym k temu scěhowace informacije namakala: W prjedawšich časach su so pokutne dny přeco wuwolali, hdyž běchu wjetše katastrofy. K temu słušachu na přikład wójny, mrětwy abo powodženja. Na tajkich pokutnych dnjach ludžo njedžětachu, ale chodžachu do cyrkwy. Woni běchu namołwjeni wo tym přemyslować, hdže njesu po Božej woli žiwi byli, zo móhli Boha wo wodaće prosyć a swoje žiwjenje změnić. Wězo prošachu ludžo tež wo polěpšenje swych wosobinskih situacijow a zo so čězke wobstejnosće pominu. W běhu časa nastachu we wšelakich kónčinach rozdźělne pokutne dny. W lěće 1892 so wone na jednotny pokutny dzeń w Němskej zjimachu, kajkiž je hišće džensa.

W Starym zakonju namakamy korjenje pokutneho dnja, na přikład w stawiznje wo Jonje. Wón dósta nadawk, wobydlerjam Niniweje prajić, zo Bóh jich město

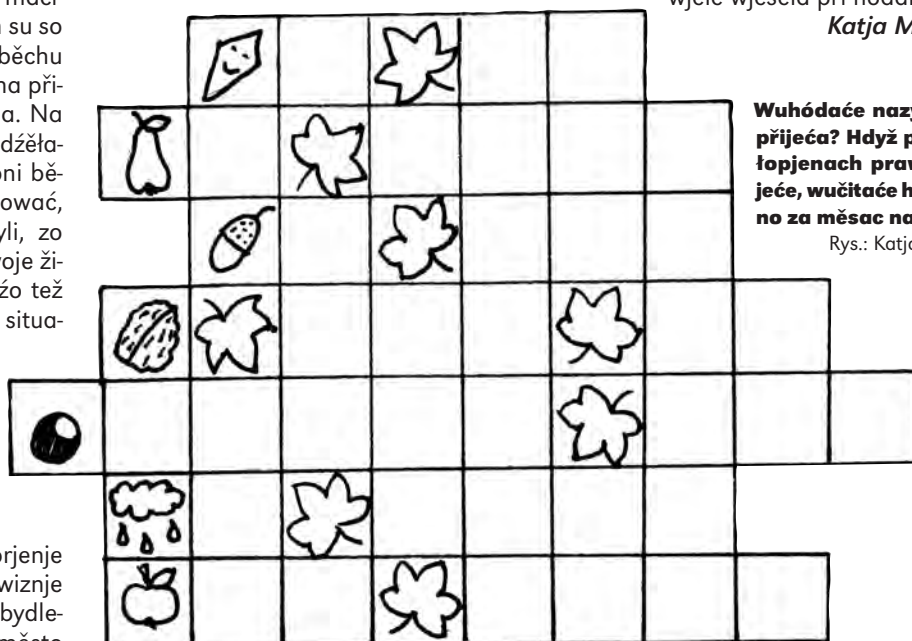
w 40 dnjach zniči. Złóštnosć ludnosće běše Bohej přewulka. Jako je Jona to wozjewił, wuwola kral Niniweja póstny čas. To su wjacore pokutne dny. Wšitcy wobydlerjo a samo kral prošachu Boha wo smilnosť a woblečechu sej pokutnu drastu. Z tym pokazachu zjawnje, kak jara so kaja. Bóh widžeše, zo wobydlerjo Niniweja swoje zmylki wobžaruja a zo chcedža so polěpsić. Tuž jim woda a Niniwe njezniči.

Kak pak je to džensa? Čehodla trjeba-

my pokutny dzeń? Ja sej myslu, zo poskića nam tutón dzeń dobrou móžnosť wo minjenym lěće přemyslować. Zawěsće dopominaće so potom na dobre, rjane podawki a snano přindže wam tež něšto do myslow, zo byšće swoje jednanje rady změnić abo so zamołwić chcyli. Wšitke tute swoje mysle móžeće w modlitwje Bohu prajić a jeho wo pomoc prosyć. Dobra móžnosť za to su tež kemše, kotraž móžemy na pokutnym dnju wopytać.

Lube džěci, sym wam hišće małke nazymske hódančko přihotowala. Přeju wam wjele wjesela při hódanju, waša

Katja Meyerowa

Wuhódaće nazymske zapřijeća? Hdyž pismiki we łopjenach prawje rjadujeće, wučitaće hinaše mjeno za měsac nazymnik.

Rys.: Katja Meyerowa

Dary za nowy spěwnik

Serbske ewangelske towarstwo ma wotpohlad, w lěće 2022 spěwnik ze serbskimi nabožnymi spěwami za džěci, młodostnych a swójby wudać. Wone chce z nim serbske ewangelske swójby a nabožnu wučbu podpěrać. W lěće 1998 wudaty jednory zešiwk hižo njedosaha. Projektna skupina mjeztym pilnje na zestawje něhdže 130 spěwow džěla. Financowanje so ze wšelakich stron podpěruje. Smy pak tež na dary pokazani. Tuž prosymy was, składowje za naše předewzaće a přepokazajće swój dar na konto Serbskeho ewangelskeho towarstwa při nalutowarni Budyšin, konto DE03 8555 0000 1000 0831 67, zaměr: spěwnik. Rady sponsorow w knize mjenujemy.

Mato Krygař, předsyda SET

Adwentna protyka

Wutrobnje přeprašujemy na scěhowace zarjadowanja našeje adwentneje protyki:

- sobotu, 27. nowembra, w 14.30 hodž. na wosadne popołdne a knižne předstajenje z Měranu Cušcynej do Bukec na wosadnu žurlu,
- njedzelu, 5. decembra, w 14.30 hodž. na kemše w Michałskej cyrkwi a na adwentničku we wosadnej žurlu,
- srjedu, 8. decembra, we 18.00 hodž. při farskej bróžni w Rakecach na serbski „žiwý adwent“ Rakečanskeje Bjesady
- sobotu, 11. decembra, w 17.00 hodž. w Michałskej cyrkwi na adwentny koncert chóra Serbskeho gymnazija

Serbske ewangelske towarstwo

Wjenkec mandželskaj złoty kwas swjećiloj

23. oktobra swjećestaj Wjenkec mandželskaj w Drěwcach jubilej złotego kwasu. Před polsta lětami bě jeju Delnjowujězdžanski farar Wust w Minakałskej cyrkwi wěrował. Nětko na dzaknej Božej službje we Łazowskej cyrkwi žohnowaše jubilejny por wosadny farar Huth.

Mandželska Hilža rodžena Rezikec pochadza z burskeje swójby w Lipiču w Minakałskej wosadze. Na Serbskim wučerskim wustawje w Budyšinje wukubła so na wučerku za delni schodžen. Wuwučowaše we Wojerecach a w Delnim Wujězdze, doniž so w léce 2009 na wuměnk njepoda. Po přewróće bě so hišće na wučerku nabožiny wukmanila.

Nan Güntera Wjenki bě džětačer w brunicowej jamje Werminghoff (Hórnikcey). Syn studowaše na inženjera za elektrotechniku a džětaše hač do swójeho dočasneho wuměnika w léce 2002 w brunicowym kombinace „Glück auf“, pozdžišeho

koncerna LAUBAG.

Wjenkec mandželskimaj narodžištaj so synaj Hagen a Heiner, kotraž matak kóždy swoju swójbu. Syn Hagen bydli w Liegau a syn Heiner w Drěwcach. Na pjećoch wnučkach matak Wjenkec mandželskaj swoje wjesele.

Jako swěrnaj křesćanaj angažujetaj so wobaj we Łazowskej wosadze. Husto jeju tež na serbskich cyrkwinskih dnjach a na domizniskich swjedženjach we Wojerecach wítamy.

Ze založenjom Serbskeho ewangelskeho towarstwa w léce 1994 sta so Günter Wjenk z jeho člonom, wot léta 1996 džěta w předsydstwje towarstwa sobu. Tež we wobłuku Ewangelskeje cyrkwy Berlin-Brandiborska-šleska Hornja Łužica zastupuje zajimy ewangelskich Serbow w Serbskej přiradze. We Łazowskim spěchowanskim towarstwje Dom Zejlerja a Smolerja skutkuje sobu.

Złotaj kwasnej jubilaraj Hilža a Günter Wjenkec w Drěwcach

Foto: prywatne

Přejemy Wjenkec mandželskimaj Bože žohnowanje a dalše rjane a wjesole léta zhromadneho mandželstwa.

Měrcin Wirth

Myto Čišinskeho za Trudlu a Jana Malinkec

Na swjatočnym zarjadowanju 16. oktobra na swjedženskej žurli Serbskeho muzeja spočči Založba za serbski lud mandželskimaj Trudla a Janej Malinkecomaj najwyše serbske wuznamjenjenje, Myto Čišinskeho. Sakska statna ministerka za kulturu a turizm Barbara Klepsch wuzběhny při přepodaću myta jeju wusahowacu džělawosć na polu serbskich kulturnych stawiznow a wosebity angažement we wědomostnym towarstwje Maćica Serbska a w Serbskim ewangelskim towarstwje kaž tež jeju politisko-narodne skutkowanje.

Lawdaciju měješe Měrana Cušcyna. Wona předstaji knihi, kotrež staj wobaj wozjewiwoj, a rysowaše wobšěrny, kak staj „k tomu přinošowaloj, zo so čěmne blaki stawiznow wuswětluja. Na nowych dopóznacach w hódnoćenju k politiskim, kulturnym a cyrkwiskim podawkam w Serbach a powšitkownje tu we Łužicy matak wonaj njemaly podžěl. Pozitiwne džěto na polu slědženja je woběmaj potrjeba. ‚Mój smój sej najswěrnijšej korespondentaj‘, wopisowaše njedawno Trudla Malinkowa jeju plódnu wzajemnosć. Zhromadnje wonaj přez hory a doły žiwjenja pućujetaj a Malinkec džěči w jeju duchownych stopach kroča.“

Ze Spěchowanskim mytom k Mytu Čišinskeho wuznamjenjenju Založba za serbski lud Jadwiga a dr. Fabiana Kaulfürstec za jeju horliwu, mnohostronske skutkowanje na polu serbskeje řeče a kultury, za zwoprawdženje kreatiwnych projektow a za twarjenje mostow mjez Serbami a Słowjanami.

Dostojny hudžbny džěl, za kotryž bě Lia-

Z Mytom Čišinskeho wuznamjenjenaj Trudla a Jan Malinkec, statna ministerka Barbara Klepsch a lawreataj Spěchowanskeho myta k Mytu Čišinskeho Jadwiga a dr. Fabiana Kaulfürstec (wotlěwa)

Foto: Jürgen Maćij

na Bertók zamołwita, wobrubu swjedženske zarjadowanje. Po nim hosćo, zastupjerjo politiskich institucijow a serbskich towar-

stwow, přečeljo a swójbni, wuznamjenjenym gratulowachu a hišće dołho bjesadowachu.

Marka Maćijowa

Wopyt Hodźijskeje Bjesady we Łazu

Łaz měješe srjedź 19. lětstotka jako skutkowanišćo serbskeju prócowarjow Handrij a Jana Arnošta Smolerja wulki wuznam za narodne wozrodźenje Serbow. Tehodla běše Hodźijskej Bjesadze wopyt we Łazu wažna naležnosť. Korony dla wšak dyrbeje so wopyt nažel wjacje króć přesunýć.

Pjatk, 17. septembra, běše skónčnje tak daleko. Sobustawojo Hodźijskeje Bjesady zetkachu so při cyrkwi we Łazu. Tam přija jich Günter Wjenk jako zastupjer Łazowskeje wosady. Wón je wjelelětny sobustaw tamnišeho cyrkwiškeho předstejičerstwa a wědžeše wjele wo cyrkwi a wosadze rozprawjeć.

Hodźijski kwěcel na rowej Zejlerja

Łazowska cyrkej je w nimoměry dobrym twarskim stawje. Po saněrowanju wuprudža wona rjanu harmoniju. Cyrkej 1751/52 w jenož 15 měcacach natwarichu. Rjany wołtar z klětku, woknje we wołtarnišću ze scenami z Noweho zakonja, napisy serbskich a němskich bibliskich hronow na emporach kaž tež wobnowjene pišćełe zawostajichu swjedźenski začišć. Zakład za wobšěrne saněrowanje cyrkweje běše nimo spěchowanskich pjenjow wulka darniwosć wosady. Tež předewzaća z wokoliny a nje-křesćanscy wjesnjenjo darowachu, zo by cyrkej we wsy rjana wostała.

Łazowska wosada je z Delnim Wujězdom a Wulkimi Ždžarami wot lětušeho do wulkowosady zwjazana, ale nadal samostatna a za sebje zamołwita. Zhromadny farar Christian Huth bydli ze swójbu na Łazowskej farje.

Po wopyće cyrkweje, w kotrejž bě wot 1834 hač do 1872 Handrij Zejler skutkował, wjedžeše Gabriele Knothe wot spěchowanskeho towarstwa Zetkanišćo Dom Zejlerja a Smolerja hosći najprjedy k rowej Zejlerja při cyrkwi, hdžež jeho Hodźijčeno z kwěcelom počesćichu. Dale wopytachmy pomnik na nawsy, kotryž bu 1931 postajeny a 2004 skladnostnje Zejlerjoweho jubileja wobnowjony.

Po tym podachmy so do Doma Zejlerja a Smolerja. To je něhdyša šula pódla cyrkweje, kotraž bu na zetkanišću a domizniski muzej wutwarjena. Tu wotroscé Jan Arnošt Smoler, dokož běše jeho nan cyrkwiški wučer a kantor. Stajna wustajeńca wo žiwjenju a skutkowanju Zejlerja a Smolerja

Günter Wjenk wodžeše Hodźijskich po Łazowskej cyrkwi.

Fota: Gerat Krawc

dokumentuje jeju plódně zhromadne džěło, kiž měješe wulki wuznam za narodne wozrodźenje Serbow. Dalšej trajnej wustajeńcy stej wěnowanej Łazowskim wosobinam a stawiznam wsy a wokoliny.

Spěchowanske towarstwo wukonja w domje wažne džěło za wuchowanje a šerjenje wědy wo Serbach. Za to zasłuži sej wulki džak. Wopyt domu a dalšich wopomnišćow Zejlerja a Smolerja we Łazu móžu kóždemu Serbej a dalšim zajimcam doporućeć. To by najlěpše připóznaće za angažement Łazowskeje wosady a spěchowanskeho towarstwa było. Ja znajmjeńša sym jara hnuty z Łaza domoj jěł.

Gerat Krawc

Kubłanska jězba Budyskeje župy Domowiny

Kónc septembra přewjedže so kubłanska jězba župy „Jan Arnošt Smoler“ Budyšin. Cyłkownje 30 člonow ze sydrom Domowinskich skupin a towarstwow bě so za jězbu přizjewiło a pada so z busom do Łaza. Lětuša jězba tworješe zaběh do lěta Zejlerja a Kocora 2022. Handrij Zejler bě do lěta duchowny we Łazu. Při pomniku

Pomnik Zejlerja we Łazu

wosrjedź wsy počesćichu člonoj Zejlerja ze serbskej hymny a kwěcelom ze serbskej sekle. W cyrkwi předstaji Günter Wjenk z Drěwcow w serbskej rěči jeje stawizny. Wusahowace su serbske hrona na emporach cyrkweje.

Předsyda Łazowskeho towarstwa Dom Zejlerja a Smolerja, Reinhardt Schneider, wodžeše skupinu po wustajeńcy. Naspomni, zo bě so 19. oktobra 1991 wulka swjatočnosť we Łazu wotměła. Ministerskaj prezidentaj Braniborskeje a Sakskeje, Manfred Stolpe a Kurt Biedenkopf, podpisašaj zrěčenje wo załoženju Załožby za serbski lud. Inicijatiwa za to bě mjez druhim wušta wot Jana Pawoła Nagela, kotryž bě tehdy předsyda Domowiny. Wo wosadnym žiwjenju a hdžež bě Handrij Zejler bydlil, rozprawješe Andreas Kirschke. Člonoj wopytachu zdobom rowaj Jurja Malinka a Jana Pawoła Nagela na tamnišim kěrchowje.

Kubłanska jězba wotmě so w lěće župow, kiž bě Domowina wuwolała, dokož zhladuje so na 100. róčnicu załoženja Domowinskich župow. W srjedzišću wosebiteho lěta stej wuměna mjez Domowinskimi skupinami a towarstwami. Lěto župow je so 24. julija 2021 zahajiło a ma hač do lěca 2022 trać. Wjeršk budže klětu swjedźenski čah we Wojerecach.

Na dompuću pozastachu člonoj w Kamjenej pola Radworja při ródny domje prof. Mikławša Joachima Wićaza (narodźeny 1921 w Kamjenej, zemřel 1998 w Drježdžanach). Jurij Łušćanski při dwurěčnej tafli že žiwjenja Wićaza rozprawješe. Spominali su na wuznamneho serbskeho informatikarja skladnostnje jeho 100. narodnin ze serbskej hymny.

W Radworskej „Meji“ je dezeń ze serbskej bjesady wuklinčať.

Katja Liznarjec,
regionalna rěčnica Budyskeje župy

Žnjowodźakne drastowe kemše w Ptačecach

W léće 2001 wotewrě so w Ptačecach w domje něhdyšeje šule (1902 do 1964) wjesny muzej „Šulska a domizniska stwa Ptačecy“. Wot tohole léta přepróšuje wosada kóždy léto na wosebitu žnjowodźaknu němsko-serbsku Božu službu w serbskich narodnych drastach (deutsch-sorbischer

Zhromadna rejka na nawsy

Trachtengottesdienst zum Erntedankfest) do wjesneje cyrkwy.

Njedźelu, 10. oktobra, při najrjeńšim nazymskim wjedrje sta so tole k dwacetemu razej. 81 kemšerjow móžeše wosadny farar dr. Stefan Reichelt witać. Mjez nimi bě 14 holcow a žonow w serbskich drastach Wojerowskeho regiona.

Kemše běchu wjacerečne. Nimo hornjoserbsčiny a němčiny přinošowachu dr. Hartmut S. Leipner a dr. Madlena Norbergowa z Choćebuza w delnjoserbsčinje a predikant Manfred Hermaš z Rowneho w Slepjanskej narěči. Z hornjoserbsce a němsce čišćanym łopjenom w rucy bě wotběh za kóždeho derje scěhujomny. Tež wubrane kěrlušy spěwaše wosada wotměnjejo serbske a němske štučki.

Po so přizamknjacym małym drastowym přechaču po wsy z přewodom dujerskeje kapaly zhromadźichu so wšitcy na nawsy na kofejpicu a bjesadu.

Mały wjesny muzej bě za wšěch wotewrjeny. Nowa wabjenska tafla za njón bu wotkryta: přědku němsce a na tamnej stronje serbsce popisana. Kulturnym prócowarjam wupraji jedna z hłownych organizatorow, Martina Pječikowa, zjawnje wosebitu džak. Mjez druhim džakowaše so tež znatemu brašce z njedalokeho Blu-

Helmut Kurjo z Blunja (nalěwo) a dr. Hartmut Leipner
Foće: Werner Měškank

nja, Helmutej Kurjej. Žonow, kotraž wšědnje serbske chodža, w Ptačecach a wokolinje džensa žanych wjace njeje. Tuž bě wažne, praji Martina Pječikowa, zaso nawuknyć, kak so tamniša serbska drasta prawje hotuje a nosy. Helmut Kurjo bě žonam a holcam přez wjele lět k pomocy. Tak wón sobu zmóžni, zo sej někotre k wubranym skladnosćam tola dale tudyše serbske drasty wobleku. Znajmjeńša jónu wob léto: na žnjowodźaknym swjedženju. Klětu wěsće zaso. **Werner Měškank**

Džěłarnička Bjesadow 9. winowca w Rakecach

Je hižo tradicija, zo so jónu wob léto w februaru abo měrcu serbske Bjesady na džěłarničku zetkaja. Pandemije dla bu lětuši termin wjacekróć přestorčeny. Skónčnje přepróšyštej Serbske ewangelske to-

warstwo a Rakečanska Bjesada jako hosćičelka člonow Bjesadow na sobotu, 9. winowca, do Rakec. Běše to hišće raz rjany slónčny dzeń, tak zo móžachmy přeni džěl zetkanja na farskim dworje přewjesć.

Swačina wobdžělnikow na džěłarničce na Rakečanskim farskim dworje Foto: Günter Holder

Někak dwaceći přečelow Bjesadow z Bukec a Ketlic, Hodžija, Budyšina a Rakec bě přichwatało. Wěsće zadžěwaše tež pandemija wjetšej ličbje wobdžělnikow. Dyrbjachu wšak wšitcy šćěpjenji, wustrowjeni abo testowani być.

Kaž přeco započo so džěłarnička z krótkej nutrnosću, kiž měješe Serbski superintendent Krystof Rummel. Potom přewjedže dr. Lubina Malinkowa kwis z prašenjemi z wobłukow słowoskłada a gramatiki, serbskich stawiznow, bajow a bajkow, přirody, domiznowědy a serbskeje hudźby. Běše to lóštne wubědžowanje dweju mustwow. Kwis skičeše skladnosć, znajomosće wo serbstwje dopokazać a je na zabawne wašnje wudospoňić. Na dobyčerske mustwo čakaše jako „smiley“ wuhotowana torta jako myto. Ale tež druge mustwo njetřebaje zrudne być, wšako dósta podobne troštny myto. Po swačinje běštej wobě myće hač na mały zbytk zjědženej.

Zakónčacy wjeršk džěłarnički běše potom wustup skupiny „Serbska reja“ z Lipska. Wuspěšnje prošese skupina tež hosći do rejki. Nimo toho wužiwachu přítomni skladnosć k rozmołwje a, kak móže hinak być, k zabawnej bjesadze. **Günter Holder**

Dołholětny Slepjanski farar Matej Handrik (1892–1934)

Hižo někotre lěta zaběram so ze stawiznamy, kulturu a rěču Slepjanskeho regiona a wosebje ze swojej ródnej wjesku Trjebinom. W času studija literatury wukrystalizowa so bóle a bóle wosobina, kotraž mój zajim a respekt wubudzi: farar Matej Handrik-Slepjanski.

Něštožkuli hižo z powědanja swojeje maćerje wo tutym njewšědnym fararju wědzach. Moja mać a mój nan buštaj wot njeho konfirmowanaj. Wšitcy, kotřiž serbsku paćersku wučbu wopytowachu, nawuknychu serbsce čitać. Na to bě moja mać jara horda a demonstrowaše nam džěćom hač do wysokeje staroby, zo móže bjez čězow serbsku bibliju čitać. Z hornjoserbskich spěwarskich rady kěrluš spěwaše a z nich – tak to wot našeje maćerje (* 1912) wěm – so tež doma w swójbje spěwaše. W nazymje, hdyž běchu dny krótše, spěwachu holcy ze swojej wowku ze spěwarskich.

Wnučka Martha, naša mać, dósta wot swojeje wowki nadawk, sej na kóždy pad čisło kěrluš spomjatkować, kiž měješe so na jeje přewodženju spěwać. Bohužel njemóžu so na kěrluš wjace dopomnić. Ale w nim hraješe cokor wěstu rolu, kotryž dyrbeše zemřeta wosoba w raju wot Knjeza dóstać. A prawidłownje so w Slepjanskich wjeskach zwonka Božich službow na spěwarskich ławkach spěwaše. W každej wjesce Slepjanskeje wosady wot njedzele Okuli přez wšón jutrowny čas, Bože spěče a swjatki so na ławkach spěwaše.

Julius Eduard Wjelan, kotryž bě hač do 1892 farar w Slepom, přeješe sej na swojim smjertnym tožu jako naslědnika 5. apryla 1864 w Jamnom pola Klětna rodženeho a tehdy w Budestecach skutkowaceho pomocneho duchowneho Mateja Handrika. Wjelan bě w swojim 40lětnym džěle Slepjansku wosadu profilować. Wón běše teologa, spisowaćel, publicist, spěwstwórc, ludowědnik, moler, grafikar a wojowar přećiwo antiserbskim wukazam pruskeho knježerstwa. Je zrozumliwe, zo sej přeješe, zo přińdže jeho wosada do slynych a pilnych serbskich rukow.

Zdžělowanski puć Mateja Handrika wjedzeše jeho 1886 k abiturje. W gymnazialnym času spřećeli so wón z dr. Arnoštom Muku, kiž bě w serbskim narodnym džěle jara aktiwny. Tute přecelstwo měješe wulki wliw na młodeho Handrika. Na gymnaziju w Budyšinje wožiwi wón towarstwo Societas Slavica Budissinensis. Potom studowaše teologiju a slawistiku we Wrocławu a w Lipsku a bu 1886 člon Maćicy Serbskeje. Po ordinaciji a žeńtwje z Mathildu, džowku fararja Mrózaka w Budestecach, nastupi Handrik po smjerći Wjelana w měrcu 1892 swoju službu w Slepom.

We wulkej Slepjanskej wosadze měješe wot wšeho spočatka ruce poľnej džěla.

Farar Matej Handrik z mandželskej Mathildu rodž. Mrózakec Foto: archiw PB

Wosada wopriješe wokoło 4 000 wěriwych we wosom wsach: Slepom, Brězowka, Džěwin, Miłoraz, Mulkecy, Rowno, Trjebin, Lěsk. Wosadni běchu skoro bjezwuwzaćnje Serbja, mějachu swójsku drastu a kulturu a wosebite žiwjenske wašnja. Slepjanska serbsčina bě wobchadna rěč. Z wulkim zajimom wěnowaše so młody farar wšitkim wužadanjam.

Wosadny farar bě tehdy tež šulski dohladowar. Za čas Handrika natwarichu we wosadze wosom nowych šulow, mjez druhim tež rjanu šulu w Trjebinje, kotruž je Trjebinski twarski předewzaćel Berton natwaril a kotruž je farar Handrik 1910 poswjećił.

Farar Handrik bě respektowana wosobina, kotruž sej ludžo wažachu. To pokazowachu tež z bohatym wopytom kemšow. Kóždy njedzelu čehnjachu wjesnjenjo z wokolnych wsow na serbsku Božu službu do Slepoho. Mój nan, kiž je so 1909 w Trjebinje narodził, powědaše, zo je jako džěćo njedzelu w Slepom wjele čorno zdrasćenych ludźi widzał, kiž so w dołhich rynekach cyrkwi bližachu.

Něhdže z počajcy 19. lěstotka ma kóždy wosadna wjes swójski kěrchow. Do teho so zemřeci při cyrkwi w Slepom chowachu.

Z časa fararjow Wjelana a Handrika znajemy wjele narownych kamjenjow ze serbskimi napisami na kěrchowach we wsach Slepjanskeje wosady. Trudla Malin-

kowa je na přikład serbske epitafy stareho Rownjanskeho kěrchowa na začisća poľne wašnje předstajila. Narowne kamjenje su nětko na nowym Rownjanskim kěrchowje jako swědky něhdyšeje Slepjanskeje pohrjebneje kultury nastajene.

Na Trjebinskim kěrchowje njemóžachu so stare narowne kamjenje z druheje počajcy 19. a přenjeje počajcy 20. lěstotka zdźeržeć. W njeprizjewjenej akciji so rowy zrunachu a narowne kamjenje zhubichu. To sta so srjedz 60tych lět 20. lěstotka. Na zbožo móžeše naša mać z mojim bratom Hanzom narownu tafu Marje Mroskoweje, našeje wowki z nanoweje strony, kotraž 1930 ze 46 lětami zemře, wuchować.

Tola hišće skromny serbskorěčny pomnik je so na Trjebinskim kěrchowje wuchował. Na swislach stareho „pćitwarka“ je mała tafu z napisom: „Štož wy nětko sće, to smy my byli. / Štož my nětko smy, to wy budžeće.“ Tekst je w hornjoserbskej rěči, nic w Slepjanskim dialektce. Nimo teho steja nad tym lětoličba „1861“ a pismikaj „H“ (abo „A?“) a „B“. „1861“ je drje twarske lěto, pismik „B“ pokazuje snano na Trjebinskeho twarskeho mištra Bertona. Tak mjenowany „pćitwark“ je mały z cyhelow murjowany domčk. W nim chowaja so łopaće, graty, powjazy atd., kiž so za pohrjebje trjebaja.

Hač do 1960tych lět běše w našej kónčinje z wašnjom, zo stejachu zemřeci w kašću na marach doma hač do pohrjeba. Pozdžišo so pohrjebne wašnja dospołnje změnichu. K temu přinošowaše wosebje wulka žarowska hala, kotraž bu 1970 w NAW pod wjesnjanostku Ruth Lisowski natwarjena.

Mój wulki respekt fararjej Handrikej napřećo wurośće z fakta, zo je nimo svojich nadawkow jako duchowny wulkeje wosady hišće čas namakał, so wědomostnym a dalšim wobłukam wěnować. Wón stejše kruće kaž kastanija na stronje swojeho serbskeho ludu. A woprawdže eksistuje „Handrik-kastanija“ w Slepom njedaloko cyrkweje.

Často hospodowaše jeho swójbja slawistow, molerjow a ludowědnikow. Mjez druhim wopyta jeho tež wjacekróć Měrcin Nowak-Njehorňski, kotryž wo tym w Serbskich Nowinach 27.10.1930 pisa: „Tež nutřka je cyrkej šwarna. Rjenša wšak hišće bywa, hdyž je napjelnjena z kemšerjami a kemšerkami, ze Serbowkami w jich pyšnej narodnej drasće ... Sym tu často pobyt kemši a ženje njezapomnju na mójny začisć, kiž na mnje zawostaji nutrna wosada pobožnych holanow. Cyrkej tež bě stajnje poľna ludźi. Słyšach předwować Slepjanskeho fararja Handrika, stražerja Slepjanskeho Serbstwa, słyšach jeho předwować w jadriwym Slepjanskim dialektce. Pobych tu přeni raz jutry 1922.“

⇒ Swědomiće zaběraše so Matej Handrik z rukopisami Hanza Njepile (1766–1856), jednoreho bura z Rowneho. Wón džědźinstwo Njepile rjadowaše, jeho rukopisy transliterowaše a germanizmy, stilowe a pisanske zmylki korigowaše. Handrik chcyše žiwjensku stawiznu Njepile šěroke mu publikumej spřístupnić. Bjez Handrika by Njepila a z nim tež džěl stawiznow Slepjanskich wjeskow njeznaty wostał.

Aktiwity fararja Handrika wopřijachu tež dalše stawizniske, ludowědne a kulturne slědženja. Ze swojimi přinoškami w Časopisu Maćicy Serbskeje je wjele k sebjewědomju a identifikaciji holandskich Serbow přinošował. Systematisce wobdźělaše wosebitosće a zajimawosće Slepjanskeje wosady a wozjewi wo tym jednotliwje nastawki:

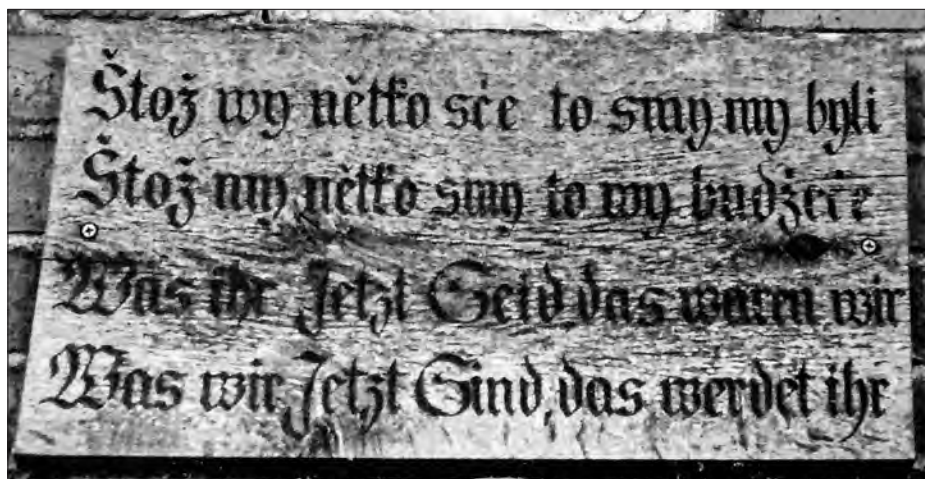
1. Slěpjanska swařba (ČMS 1901) Tu njewopisuje Handrik jenož wotběh kwasa, ceremonije, wašnja, jědže a drastu. Přinošk je tež poklad Slepjanskeje serbsčiny. Tak je na přikład dialogi mjez staršimaj a nawoženju a njewjestu wobšěrnje a po słowje w Slepjanskim dialektce napisal.

2. Wjesne spěwarki (ČMS 1902): Tež spěwanje serbskich nabožnych spěwow na ławkach w jutrownym času běše fenomen we wjeskach Slepjanskeje wosady (přir. R. Mroskec: Spěwarske ławki, Rozhlad 4/2017).

3. Wšelake wašnja a přiwěrki ze Slepjanskeje wosady (ČMS 1901): Handrik pisa, kak je k wotpowědnemu materialej dóšoł. Wón njepytaše w knihach a nowinach, ale džěše direktnje k přenjožnemu žórto, k ludžom, mjez kotrymiž běchu ludowe wašnja hišće žiwe.

4. Serbske swójbne mjena (ČMS 1903, 1904): Je to onomastiska studija serbskich swójbnych mjenow. Nimo wobšěrnej zběrki mjenow Handrik tute systematizowaše a kriterije jich nastaća postaji.

Wo tutech wozjewjenjach sym hakle pozdže zhoniła. Wěm, zo mojej staršej a džědaj a wowce scyła ničo wo fararjo-

Tafla z dwurěčnym hrónčkom na swislach stareho „pćitwarka“ na Trjebinskim pohrjebnišću

Foto: Hanzo Mrosk

wych zwonkacyrkwinskih aktiwitach njewědźachu.

Moja wowka z maćernej strony chwaleše se j fararja Handrika wosebje jako duchowneho a dušepastyrja. Wona bu wot njeho konfirmowana a wuznamjeni so jako mudra konfirmandka. Hdyž farar Handrik na „batowanju“ (paćerska wučba) znajomosće biblije kontrolowaše, jemu druhdy dla njewědy džěči włosy stawachu. Jeho poslednja šansa džěčo nadeńć, kotrež wotmołwu wědžeše, bě moja wowka. Hdyž ju farar Handrik namołwi: „Matijoc, stań!“ a moja wowka w dobrej serbsčiny wotmołwu wědžeše, praji wón: „Pěknje!“ 1910 wón moju wowku zwěrowa, hdyž so wona na Mateja Holca z Mulkec wuda, a wukřići jeje štyri džěci, wšitko holcy.

Nazymu 1918 wudyri w Němskej španiska gripa. Přičina tuteje epidemije bě nadreakcija imunoweho systema, kotraž při tym płuca zniči. 20- do 40lětni najčasćišo na jeje scěhi zemřechu. Hdyž tute linki w léce 2021 pisam, njemóžu paralele k tu-chwilnej korona-pandemiji wobeńć. Ludnosć běše před něhdže sto lětami tutej epidemiji bjez pomocy wustajena. Tak schorjechu w třecim tydženju 1918 nimale wšitcy swójbni a někotři z nich zemřechu; jako přeni 30lětny muž mojeje wowki. Wječor do pohrjeba bě we wulkej stwě pusty wječor. W Slepjanskej kónčinje bě z wašnjom, zo přińdu džowki (młode holcy ze wsy) spěwac. Lědma běchu přeni kěrluš dospěwali, wumřě na klinje stareje maćerje sedžo jeje 9lětna wnučka Hanka. Mać Hanki, moja wowka, bě tež na gripu schorjela a ležeše z wysokej zymicu, sylnym kašelom a wulkimi bolosćemi stawow we tožu. Třeca njeboha w tutym tydženju bě mać mojeje wowki z Miłoraza. Tak zhubi naša wowka w běhu jedneho tydženja mandželskeho, najstaršu džowku a swoju mać. Přichodna mać našeje zwudowjenej wowce radžeše, so spěšnje znowa wudać, zo bychu tři džowki zastarane byli. Tež maće ratarstwo trjebaše sylnu ruku. Tak wuda so naša wowka znowa na jedneho Holca, kotryž pak njeběše přiwuzny jeje přenjeho

muža. Farar Handrik je jeju w najmjeńšim kruhu wěrował. Wo předowanju fararja je wowka swojim holcam powědała, zo je farar Handrik na jeje wosobinski wosud nawjazał. Na tutym dnju bě rjane wjedro, slónčko swěčeše. Tajke rjane wjedro, praji farar, njebudže jeju čas žiwjenja přewodžeć. Najlěpje wědžeše to młoda žona sama, kotraž bě před krótkim třoch bliskich přiwuznych zhubiła.

Tute powědky našeje maćerje su za mnje dopokaz, zo běše farar Handrik wusko z wosadu zwjazany a zo měješe podžěl na wjeselu a zrudobje swojich wosadnych. Woni sej jeho wažachu a jemu dowěrjachu.

Hdyž farar Handrik po swojich 70. narodninach Slepjansku wosadu wopuščići, skónči so doba fararjow, kotřiž běchu wosadže dlěje hač 40 lět w nabožno-serbskim duchu služili: Jan Wjelan 1810–1852, Julius Eduard Wjelan 1852–1892 a Matej Handrik 1892–1934. Jeho předchadnicy běchu w zastojnstwje zemřeli a su při Slepjanskej cyrkwi pohrjebani. Matej Handrik bě přeni farar, kiž je na wuměnk šoł.

Ze swojej swójbny namaka nowe doma w Drježdžanach. Tam dožiwi na kóncu wójny 13. februara 1945 apokalyptiski bombardement. Dom Handrika so hač na zakladne murje wupali, při čimž so tež jeho archiw zniči. Jako čekanc, kotryž je wšitko zhubił, bydleše potom pola swojeje džowki w Erdebornoje pola Eislebena, hdžež 6. februara 1946 zemřě.

Jemu k česći so 14. oktobra 2001 při tak mjenowanej „Handrik-kastaniji“ wopomjatny kamjeń wotkry. Na woclowej taflī, kotraž je na bludženku přičinjena, čitamy: „Matej Handrik, wot 1892 do 1934 farar w Slepom, zachowar a spěchowar kultury a řeče swojeho serbskeho luda“. Nastork a pjenjezy za wopomjatny kamjeń běchu přišli wot fararja n. w. Christofa Frommhagena, wnuka Mateja Handrika.

Činimy my Slepjanscy Serbja a serbscy kulturnicy dosć, zo njebychu so wón a druzy wulkotni serbscy duchowni zabyli?

Ruth Mroskec

Z Trjebinskeho pohrjebnišća wuchowana narowna tafla Marje Mroskoweje, wowki awtorke nastawki

Foto: Simon Blum

Bukečanska wosada wobnowja swoje pišćele

W léce 1890 je Budyska firma Hermann Eule w Bukečanskej cyrkwi nowe byrgle jako op. 48 zatwarila. Do teho běchu tam hižo mjeńše byrgle, kotraž pak njejsu dosahali „za móčne serbske spěwanje“, kaž w starych podložkach rěka. Potajkim su sej Bukečenjo za čas fararja Korle Awgusta Kubicy nowy wulki instrument z 32 registrami popřeli. Wosebity, za tehdomniši čas najmoderniši, system (mechanische Kegellade) je so za to wužiwał, zo by so wosebje tež za pišćelowu literaturu romantiki derje hodzał. 130 lět su pišćele wosadu přewdželi na kemšach, kwasach a pohrjebach. W času Prěnjeje swětoweje wójny dyrbješe wosada wulke pišćele z cyna wotedać, zo bychu so za wójnsku potrebu wužiwali. Jako narunanje su so 1921 pišćele z cynka zatwarili, kiž tam džensa hišće su.

1971 je so wobšěrne restawrowanje přewjedło. Bohužel su tehdom wšelake hłosy hinak disponowali resp. wotstronili. To běše trend teho časa. Lědma jedne wulke byrgle mištra Eule džensa hišće tak klinča, kaž je sej wón to za swój čas předstajil. Połsta lět po poslednej restawraciji dyrbi so nětko cyłkowny instrument rjedzić a reparować, štož skići jónkrótnu móžnosć, přenjoťny, wot mištra mysleny, zwuk zaso tworjeć. Z tym so nětko w Bukecach započnje. Wadečanska firma za twarjenje pišćelow Ekkehard Groß dósta nadawk za saněrowanje. Cyłkowny wobjim nadawka wučinja 265 000 eurow. Wosada hižo dołho za to dary zběra a krajna cyrkej projekt spě-

Pišćeletwarc Ekkehard Groß z Wade natwari w Bukečanskej cyrkwi model pišćelow a rozkladže jich jednotliwe džěle.

Foto: Hanaróža Šafratowa

chuje. Dalše dary pak su hišće trěbne. Za to poskići so na přikład kmóťristwo za jednotliwe wulke pišćele z prospekta.

Na žnjowodzaknym swjedženju 19. septembra smy so na wěsty čas z byrglemi rozzhnowali. Na kemšach je pišćeletwarc Groß najwjetšu 4,5 metrow dołhu pišćel wutwaril a w cyrkwi přechodnje zaměstnił. Běše to putacy wokomik, ale wšitko je derje běžalo.

Na samsnym dnju popołdnu běše wosada přeprašena na krótki film, kiž je so w byrglach nutřka nahrawał. Tam pokaza knjez Groß wšelake džěle a wotpowědne

škody. Wosebje skedźbni na proch, kiž je so w běhu lětdžesatkow nasadył.

Dalši poskitk běše natwar małych byrglow. Dokelž je lětsa lěto pišćelow, wupožiči nam sakska krajna cyrkej za to model. Pišćeletwarc Groß je z pomocu přitomnych džěci jednotliwe džěle pišćelow rozkladł a mały instrument natwaril. Wopytowarjo běchu jara zajimowani a mějachu tež po tym hišće wjele prašenjow.

Prosimy wo Bože žohnowanje za našu wosadu a naš wulki projekt a nadžijamy so, zo wšitko derje zdokojnjamy.

Hanaróža Šafratowa

Kónc tydženja w Hainewalde

Wjele wjesela mějachu wobdźělnicy na serbskim ewangeliskim kóncu tydženja, kotryž so wot 22. do 24. oktobra w Hainewalde pola Žitawy wotmě. Na pućowanju po hórskiej krajinje so zhromadnje zwobraznichu. Wjace wo poradženym přebywanju rozprawjamy w přichodnym wudaću Pomhaj Bóh.

Foto: Katja Meyerowa

Krasna nutrnosć na Njepilic statoku w Rownom

Za swój swjedzeń na Njepilic statoku trjebaja Rownjanscy poprawom tři wěcki: zahajenje z Božim słowom, zbožownu wosadu a dobre wjedro. Za 26. september směmy jako štwórté hišće přidać: dobreho předarja. Wšo to je so tón dzeń radžiło.

Wosada hižo wćipnje na to čakaše, kotre zwiski Jan Malink w svojim předowanju k Slepjanskim stawiznam namaka. Tónraz wotkry je w spisach Hanza Njepile. Wón bě za swój čas w swoich wobkedźbowanjach přirody tež žiwjenje wróblow wopisať: kak rano wuleća, zo bychu sej picu pytali, a při

tym samo pěsk pikaja, zo bychu so dobre zornjatka w žołdku rozmlěli. Wroble su spochi po puću a na kóncu dnja swój džak za dzeń do wječorneho njebjja fifola.

Pola Mateja 6 namaka předar paralelu: „Poglédajće na ptački pod njebjom: wone njesyja, wone nježněja ani do bróžnje njechowaja, ale waš njebjeski Wótc je tola žiwi. Njesćo wy wjele wěcej džyli wone?“

A po čim wusměrjamy my čłowjekoj naše žiwjenje? Po tym štož susod ma, abo po tym štož wšelaka reklama lubi? Tež tu nam biblija wotmoťwu dawa: „Pytajćo naj-

prjedy Bože kralestwo a jeho prawdosć, tak se wam wšycko přida.“ Běše přewšo zajimawe słyšeć, kak dokładnje bě Hanzo Njepila tutu situaciju w svojim traktaće wopisowať.

Tójšto ludźi pjelnješe mať swjedźenišćo před pódkólnju. Hudźbnje su nutrnosć Slepjanscy dujerjo wobrubili, kotřiž běchu sej za tutón dzeń někotre kruchi ze serbskeje knihi za dujerjow wupytali. Rowniske głosy su dwaj spěwaj a spěwany psalm přinošowali. Zwjeselace bě, zo su samo mnohe něhdýše spěwarki tuteje skupiny přichwatali, zo bychu psalm 121 sobu spěwali, kotřiž bě Roža Šenkerjowa přepisawať. Kóždu druhu štučku spěwaje wosada němšce. Lektor bě Manfred Hermaš, kotřiž město hornjoserbsčiny slepjanščinu wužiwaše.

Mnozy měnjachu, zo je so jim čas kaž z wětrikom minyť, a wuprajichu swoje džakowne spokojenje. Za blidom sedžo hišće doho wo nutrnosći rěčachu a wšelake nowe myšliki za přichodne léto zrodžichu. Někotryžkuli, kotřiž je so swjedźenje hakle pozdžišo přidružiť, rozprawy słyšo wobžarowaše, zo njeje prjedy přišoť.

Džakujemy so Janej Malinkej, našemu Serbskemu superintendentej na wuměnk, a wšitkim, kotřiž su temu přinošowali, zo je so nutrnosć tak derje radžiła.

Manfred Hermaš

Serbski superintendent n. w. Jan Malink a predikant Manfred Hermaš (wotprawa) swjećeštaj nutrnosć na Njepilic statoku w Rownom.

Foto: Frank Flecks, Sachsenhitz

W texaskim Serbinje 33. Wendish Fest swjećili

Serbski swjedzeń Wendish Fest, kotřiž so poslednju njedzelu w požnjencu, 26. septembra, 33. raz w Serbinje wotmě, bě wulki wuspěch. Smy jara spokojom z wulkej ličbu něhdže dwaj tysac wopytowarjow. Koronapandemije dla bě jich něšto mjenje hač w minjenych lětach, ale při wšěm bě wopyt dobry. Běchmy žohnowani z rjanym slónčnym dnjom a miťymi temperaturami.

Swjedzeń zahaji so rano napoť džewjećich z kemšemi w jendželskej rěči w Serbinskej cyrkwi St. Paul Lutheran Church, kotrež swjećeše wosadny farar John Schmidt z něhdže 220 kemšerjemi. Napoť jednacich přizamkny so němška Boža služba z fararjom Thomasom Obersatom wot Ebenezer Lutheran Church w njedalokim Manheimje, na kotrejž so něhdže sto kemšerjow wobdžěli. Po tym wotmě so na swjedźenišću njedaloko cyrkwie a serbskeho muzeja cyťodnjowski swjedzeń z dobrej jědzu a hudźbu.

Wšón dzeń bě serbski muzej wotewrjeny. Nimo teho móžachu so wobdžělnicy na tójšto stejniščach ze starymi rjemjesłami zeznać, kaž su to kowanje železa, tkaće na krosnje, plećenje korbaw abo rězbarjenje z drjewa po rudnohórskim wašnju. Tež

Na Wendish Fest Serbinske džěci w serbskich drastach rejowachu.

Foto: Jan Slack

domjace tradicije, kiž do wšědnego dnja našich prjedownikow słyšachu, kaž zhotojenje nudlow a mydła, šicé a wušiwanje abo tež debjenje jutrownych jejkow so předstajichu. Po wobjedže zabawješe skupina Shiner Hobo Band připošucharjow ze žiwej hudźbu.

Čłon našeho towarstwa Weldon Mersiovsky bě jako braška zdrasćeny. Takle wjedžeše džěci z pěstowarnje a přenjeho lětnika Serbinskeje šule St. Paul Lutheran

School k předstajenju serbskeho naťožka ptačeho kwasu na jewišćo. Serbsce zdrasćene džěci spěwachu a rejowachu. Naposledk čehnjachu jako kwasny čah po publikumje.

Bě to krasny dzeń poťny dobreho zastaranja, aktiwitow, hudźby a składnosćow přećelow zetkać. Bohu budž česć!

Jan Slack, předsydka serbskeho towarstwa w Serbinje z jendželsčiny T.M.

Jurij Brósk: Dopomnjenki na mlode lěta (14)

Prěni dzeń jutrow, 16. apryla, běch do Budyšina k přiwuznym na wobjed prošeny. Popołdnu w 2 hodź. džěchmój z ćetu na Hrodziško, hdžež so Židowskim džěcom jutrowne jejka, cały atd. dele kulachu. Na tutym zajimawym ludowym swjedženju so syła ludźi wobdželi. Wječor džěch z ćetu na koncert do „Třoch lipow“ a wostach potom pola njeje přez noc.

Druhi dzeń jutrow mějachmy zaso tójšto wopyta w Budestecach, mjez druhim třoch přecelow bratra Božidara z gymnazija. Dokelž bě wjedro rjane, zabawjachmy so wonka, hrachachmy a rejoyachmy po hudźbje ze susodneje korčmy.

Nazajtra mějachmy znowa wopyt, kotryž mój z Božidarom wječor hač do Rašowa přewodžachmój. Hdyž so nawrócihmój, mějachmój naněj napřečo hić, kiž bě był dweju choreju woprawić. Dyrbjachmój jemu rjec, zo běchu jeho hišće k třěćemu choremu do Rozwodec zwotali. Luby nan so zradowa, zo jemu napřečo přińdžechmój, bě pak mało zwjeseleny, zo dyrbye hišće k dalšemu choremu, dokelž bě jara sprócny, wšako bě rano jako na třěćim swjatym dnju hižo serbske kemše mě. Tajkich napjelnjenych dnjow bě wjele na Budestečanskej farje, a tola bě nan stajnje dobreje mysle. Lubej maćeri pak bě pohoscenje mnohich hosći husto přewjele.

Srjedu, 19. apryla, běch w Bjesadze w Budyšinje a do toho na zhromadźiznje Maćicy. Na tutej kaž tež wječor na koncerće a balu Bjesady zetkach so zaso z mnohimi serbskimi znatymi, přez což so mój zajim za sorabika a slawika znowa wožiwi.

Wšón prózdninski čas bě krasne wjedro. Sobotu so rozžohnowach, napominany wot staršeju, a wostach hač do nje-dzele w Budyšinje, hdžež so wjesele z přecelami zetkach. Dušnej čěce Görnerowej dyrbjach wospjet předhrać a serbske spěwy předspěwać, wosebje „Lubku liliju“.

Njedźelu, 23. apryla, dojdžech do Žitawy.

Wutoru, 2. meje, dóstach wot lubeje maćerje čopliše drasty, wo kotraž běch prosyl, měšk sušenkow a list – bě to něšto wosebite, dokelž njebě zwučena pisać.

Wutoru, 18. julija, wrócih so domoj na prózdniny.

Njedźelu, 30., pućowachmy we wulkim towarstwje na Čornobóh.

Póndźelu, 31., žnějachmy a wjazachmy hač do wječor ½ 9 hodź. ječmjeń.

Štwórtek, 10. awgusta, wustróži nas powěsć, zo je woblubowany kral Bjedrich Awgust w tirolskich horach znjezbožil. Bórže po tym so mjez ludom powědaše, zo su krala jeho ewangelskeje zmyslenosće dla do klóštra zawřeli.

Tež w tutych prózdninach mějachmy jara wjele wopyta.

Pjatk, 25. awgusta, doporučich so w nutr-

nej modlitwje do Božeu swěrneju rukow. Běch hižo 21 lět a porno tamnym tak w zastatku, zo mje to jara stuli. Wina na tym běštej moja lěnosć a rozpjersenosć.

Lěto 1855

Jako hesło za tute lěto zapisach sej do džěnika: „Wšitka mudrosć je wot Boha, teho Knjeza, a je při nim wěcnje. Mój syno, chceš-li Bohu služić, dha přihotuj so k spy-towanju.“ Sir 1,1 a 2,1

Póndźelu, 1. januara, jako pońnoc wotbi, džěchmy my džěci k naněj, kotryž hišće w swojej stwě studowaše, a wupřachmy jemu zbožo; wón pak nas požohnowa. Maćeri pak, kotraž chora a słaba we łožu ležeše, wupřachmy ze swěrných džěscow-skich wutrobow bórzmone wustrowjenje.

Hród w Hörnitzu wokoło lěta 1850. W tutej wsi blisko Žitawy bě tehdy žiwy serbski wučer a daloko wuwolany hojer Šlamar, pola kotrehož sej tež gymnaziast Jurij Brósk medicinski radu pytaše.

Repro: Wikipedia

Prědowanje lubeho nana bě za mnje jara wokřewjace a natwarjace. Potom přińdže Moric Wjela na wopyt. Popołdnu w dwěmaj, jako sedzjach při tožu lubeje maćerje, so něšto razow mójnje blyskaše a hrmaše.

Srjedu, 3. januara, jědžech do Minakala ke knjezej fararjej Gudze [*Pětr Guda, 1792–1865, farar w Minakale*], hdžež so mi hač do 5. januara jara lubješe. Knjez inspektor Klausar, prawnuke něhdyšeho fararja Klausera w Budestecach, wza mje sobu do Budyšina. Wobjedowach pola knjeza direktora Dreßlera [*Johann Gottlieb Dreßler, 1799–1867, direktor Krajnostaw-skeho wučerskeho seminara w Budyšinje*].

Sobotu, 6. januara, dojdžech zaso do Žitawy.

Srjedu, 14. februara, přednjesech w spěwnym towarstwje Arion serbski spěw „Kaž so města čerwjena“, kotryž

so po zdaću jara lubješe.

Zeleny štwórtek, 5. apryla, džěchmy my gymnaziasća w Janskej cyrkwi zhromadnje k spowědźi. Popołdnu skomdžich bohužel ćah, tak zo dyrbjach, tak njelubo kaž mi běše, na čichim pjatku, kotryž běch z małosće sem zwučeny čicho a chutnje swječić, domoj jěć. W Budestecach nadeńdžech wšěch strowych. Wječor spěwachmy nutrnje někotre kěrluše na čichi pjatk, a podachmy so w Božim mjenje k měrej.

Prěni a druhi dzeń jutrow běch na serbskich kemšach, hdžež so na nanowymaj přědowanjomaj natwarich.

Srjedu, 11. apryla, dóndže připódnju knjez wučer Cantieny ze Žitawy, zo by so tu na zhromadźiznje Maćicy zetkał z knjezom wučerjom Rostokom z Drječina. Do-

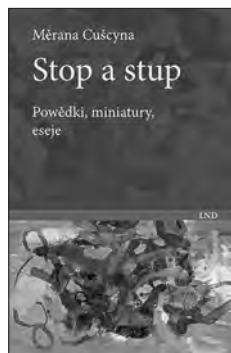
kelž pak Rostok na zhromadźiznje njebě, wotjědže wón přez Žičen k njemu. Wječor wostach na koncerće a balu Bjesady, hdžež so mi wězo jara lubješe, wšako bě tam wjele znatych a přecelow, z kotrymiž naposledk hač do rano w 6 hodź. hromadže sedzjachmy a spěwachmy. W 10 hodź. džěch z bratrom Božidarom z Budestec do Hornjeje Hórki, zo bychmój šłoj po knjeza Cantienyja, kotrehož bě Rostok hač sem přewodzał. Wječor wón do Žitawy wotjědže.

Pjatk a sobotu, 14. apryla, pomhachmy při krasnym wjedrje zahrodu hrabać a rje-dzić. Wječor rjenje bjesadowachmy, ale wot nana so hižo rozžohnowach, dokelž dyrbjach rano zahe do Žitawy wotjěć.

*Teksty wubrała a přeložila
Trudla Malinkowa
Pokročowanje slěduje*

Prozowa zběrka Měřany Cušcyneje

W Ludowym nakładnistwje Domowina je přerjona prozowa zběrka Měřany Cušcyneje z titulom „Stop a stup“ wušla. Wona wobsahuje nowe a někotre hižo wozjewjene powědky, miniatury a eseje. Awtorka wjedže čitarja do nimale pozabyteje krajiny pod Čornobohom a do wjelowěžateho Budyšina, rozmysluje wo dźiwnošćach serbskeje řeče a hódnoći dźěto basnikow a wumělcow. Młódši a starši čitarjo smědža so na rjane hodowne powědančka wjeselić, na stawiznički wo ludžoch a skurilnych wobkedžbowanjach wšědnego dnja. Titulnu ilustraciju je Iris Brankačkowa zhotowiła.

Měřana Cušcyna słuša k znatym serbskim basnicam a přeložerkam. Wona pisa hižo dołho nimo basnjow najwšelakoriše teksty, kiž su dotol jenož tu a tam w antologijach, w Pomhaj Bóh a w Rozhledže wotčišćane. Nowa kniha skića zajimawy dohlad do jeje wobšěrneho tworjenja.

Kněžnej předstajeni budžetaj 27. nowembra w 14.30 hod. na wosadnej žurli w Bukecach a 4. decembra w 19.45 hod. w Putniskej hospodze w Chrósćicach. **LND**

Měřana Cušcyna, Stop a stup. Powědky, miniatury, eseje, 151 s., kruta wjazba ze škitnej wobalku, 978-3-7420-2686-6, 16,90 € (e-book 978-3-7420-2694-1, 12,99 €)

Předsydstwo wuradźowało

Kónc septembra je so předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka w Hodźiju schadźowało. Wone wuradźowaše wo načisku hospodarskeho plana za lěto 2022, kiž ma so na hłownej zhromadźiznje schwalić. Tam ma so tež předsydstwo znowa wolić a wo dalšu wosobu rozšěrić. Po tym zo smy lětsa hłownu zhromadźiznu koronapandemije dla na spočatk meje přesunili, ma so wona klětu po zwučenym wašnju sobotu, 29. januara, w Hodźiju wotměć.

Marka Maćijowa

Kemše k Měrowej dekadže

Na kemšach k Měrowej dekadže njedzeli, 14. nowembra, we 18 hod. w Budyskej Marje-Marćinej-cyrkwi zaklinči na temu „Shalom – Měr – Pax“ israelska, serbska a němska hudźba wo měrje.

Někotři instrumentalisća z ewangelskeje Budyskeje wulkowosady hraja mjez druhim kónčny chór „Tučel Boža“ z oratorija „Wójna a měř“ wot Bjarnata Krawca a znaty žohnowski spěw „Knjezowy jandžel“ wot Güntera Schwarze.

Evelyn Fiebigler

Žnjowodźakny swjedžen w Rakecach

Na poslednej njedzeli w septembru swjećeše Rakečanska wosada swoje žnjowodźakne kemše. Hordozne pozawny a babylične slónco witachu do wulkotnje pyšeneje cyrkwy. Tradicionalnje so kemše ze serbskim podžělom swjeća. Tak běchu sej dźěći z Witaj-skupiny Rakečanskeje pěstowarnje

serbsku drastu wobleki a zanjesechu na započatku kemšow serbskej štučce. Džak noweho dwurěčneho Rakečanskeho spěwnika móžeše po tym tež syła kemšerjow serbsce zaspěwać: „Wšitke dobre dary dže mamy wot Boha, tuž jemu džak, tuž jemu džak a nadžija.“

Lubina Malinkowa

Pěstowarske dźěći z Witaj-skupiny z fararjom dr. Robertom Malinkom na žnjowodźaknym swjedženju w Rakecach

Foto: Lubina Malinkowa

Rakečanska cyrkwe

Foto: archiw PB

Kermuša w Rakecach

W lěće 1852 wabješe Rakečanska wosada z lóštnej basnju w Tydzenskej Nowinje na Rakečansku kermušu. Džensa so hižo wulke tykancy njepekju a tež Kulowsky hercy njeprjedu, ani hermanka na torhošću njebudže. Tola runje tak kaž před 169 lětami chcemy tež lětsa na kermušnych kemšach, 7. nowembra, Boha w serbskej řeči chwalić. K temu su wšitcy wutrobnje přeprošeni!

Lubina Malinkowa

Rakečanska kermuša

Džeń sedmy nowembra
Je lětsa naša kermuša.
To damy tudy k wědženju
Wšěm, kiž so na nju hotuju.

Tykancy budža pječene
A wšelke k jědźi rězane.
Tež lačny nchtó njebudže,
Na to su faski pjelnjene.

Kulowske hercy wušikne,
Kaž hewak, budža najate.
A je što, kiž rad njerejwa,
Njeh stej hubu rozdaja.

Tež w Nižej Wsy b'dže bjesada,
Tam pola wuja Jakuba,
Hdžež naliwa pobrašika,
Kiž woći na wše škleńcy ma. –

Wšitko ma swój kónc a kołbasa dwaj!

Powěšće

Statak Petra Mlónka w Dziwoćicach, kotryž Hodzijska Bjesada njedawno wopyta

Foto: archiw PB

Dziwoćicy/Hodzij. Sobustawy Hodzijskeje Bjesady zetskachu so srjedu, 13. oktobra, zo bychu wo žiwjenju a skutkowanju Petra Mlónka rěčeli. K temu wopytachu statok w Dziwoćicach č. 3, hdžež bě Mlónk 65 lět dołho ze swójbu bydlił. Jako skromny a hłuboko wěriwy křesćan bě wón najwuznamniši serbski ludowy basnik 19. lětstotka. W našich nětčišich spěwarskich je sydrom wot njeho spěsnjenych kěrlušow. Tež jako wjesnjanosta w Dziwoćicach, sobustaw cyrkwinskeho předstejičerstwa w Hodziju a we wšelakich towarstwach džělaše wón wjelestronsce a z wulkim zasadženjom za wjesny lud. Wotkazanje Petra Mlónka zachować a šěrić je wažny nadawk Hodzijskeje Bjesady a cyteje wosady. *Gerat Krawc*

Wojerecy. 10. julija 2022 wotměje so domizniski dzeń Wojerowskeje kónčiny. Tole rozsudži džěłowy kruh za serbske prašenja Wojerowskeje wosady na widejowej konferency 5. oktobra. Wobkedźbować měješe so při tym, zo je 24. junija Łužiski cyrkwinski dzeń w Zhorjelcu. Kemše budu zasow w Janskej cyrkwi, tola městnosć wobjeda a popoždnišeho programa njeje hišće postajena.

Nürnberg. Prjedawši zwjazkowy minister Thomas de Maizière (CDU) je nowy prez-

dent Němskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja. 67lětneho předstajichu 18. oktobra jako naslědnika Bettiny Limperg. Z tym přewza de Maiziere nawod přihotow za Ewangelski cyrkwinski dzeń, kiž so w juniju 2023 pod hesłom „Jetzt ist die Zeit“ w Nürnbergu wotměje. Hač do spočatka lěta 2018 přisłušeše wón we wšelakich zastojnstwach zwjazkowemu knježerstwu.

Budyšin. Serbski sup. n. w. Jan Malink přednošowaše 21. oktobra před něhdze 20 sobustawami Kolpingoweje swójbje katolskeje wosady wo stawiznach Michałskeje cyrkwyje. Po swojim zakładnym rysu runa so Michałska cyrkej trochu staršej Mikławšowej. Wobě běštej na spočatku 30lětnje wójny Serbskeje cyrkwi, tola po wójnje přewza tutu funkciju za katolikow cyrkwe Našeje lubeje knjenje. Budyšin je jeničke lužiske město z dwěmaj Serbskimaj cyrkwjomaj. Ze wsow Michałskeje wosady maja Hrubjelčicy, Štona Boršč a Chelno sylny ekumeniski charakter, dokož slušachu přez lětstotki Budyskem tachantstwu. Kolpingowa swójbja ma swoje mjeno po Adolfje Kolpingu, kiž bě so w 19. lětstotku sylnje za socialne skutkowanje w katolskej cyrkwi, wosebje za rjemjeslnikow, zasadźował. Po cyłej Němskej wobsteji džensa 2 400 kolpingowych swójbow z cyłkownje 235 000 sobustawami.

Zbožopřeca

Dnja 3. nowembra woswjeći knjez **Friedhard Krawc** w Swónicy swoje 65. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W septembru je so darilo za Pomhaj Bóh 12 eurow. Bóh žohnuj dar a darićela/ku.

Spominamy

Před 200 lětami, 16. nowembra 1821, narodzi so wučer **Jan Bartko** jako syn žiwonosćerja w Drobach pola Minakała. Po wuchodźenju Budyskeho wučerskeho seminara skutkowaše wot 1843 jako šulski wikar w Delnjej Hórcce, wot 1845 jako wučer w Chwaćicach a wot 1857 hač do wotchada na wuměnk 1890 jako cyrkwinski wučer a kantor w Nosaćicach. W młodych lětach slušese k založerjam Maćicy Serbskeje a k angažowanym młodym wučerjam, kiž so za narodny a socialny postup w Serbach zasadźowachu. W Nosaćicach džělaše hromadze z jenak zmyselnym wosadnym fararjom Michałom Do-

mašku jako spěchowar serbskosće w šuli, cyrkwi a we wosadze. Wulke zasłužby zdo- by sej jako awtor wučebnicow „Přenjeje čitanki“ a „Bibliškich stawiznow“, kiž so hač do časa nacionalsocializma w serbskich ewangelskich šulach wužiwowachu. Nimo teho basnješe, přeložowaše a wozjewi dalše spisy. Na wuměnk bydleše pola džowki w Budyšinje na Wjelećanskej dróze 7. W tym času přewza zarjadnistwo Maćičneho domu, předsydstwo twarskeho wuběrka za nowy Serbski dom a financne naležnosće nowozaloženeje nalutowarnje w Małym Wjelkowje. Wón zemřě 18. meje 1900 a namaka swój posledni wotpočink na Budyskim Tuchorju, hdžež jeho row njeje zdžeržany. *T.M.*

Přeprašujemy

W nowembru wusyła so ewangelske *Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhtosu.*

- 03.11. srjeda**
19.00 Bjesada w farskej bróžni w Rakecach
- 07.11. dopředposlednja njedzela cyrkwinskeho lěta**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
10.00 dwurěčne kermušne kemše w Rakecach
- 14.11. předposlednja njedzela cyrkwinskeho lěta**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
11.00 kemše w Hodziju
- 17.11. pokutny dzeń**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (fararka Malinkowa)
- 18.11. štwórtk**
18.30 Bjesada na farje w Bukecach
- 27.11. sobota**
11.00 wólbna zhromadźina STSRC w Serbskim wosadnym zetkanišću wosadne popoždnje w Bukecach (sup. n. w. Malink)
15.00 ekumeniske wosadne popoždnje we wosadnym domje Hubertusoweje wosady na Běłym Jelenju w Drježdžanach (sup. Rummel)
- 28.11. 1. njedzela adwenta**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)
- 02.12. štwórtk**
15.00 wosadne popoždnje w Slepom z džěčatkow (sup. n. w. Malink)
- 05.12. 2. njedzela adwenta**
14.30 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel), přizamknje so adwentnička na farje

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowego sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.